

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК КЛЮЧОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ

THE FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE AS A KEY CHARACTERISTIC OF THE FINANCIAL CONDITION

УДК 336.1

<https://doi.org/10.32843/infrastruct36-67>**Пенська І.О.**

к.е.н., доцент,
доцент кафедри державних фінансів
Харківський інститут фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного університету

Тюріна Д.М.

к.п.н., доцент,
доцент кафедри обліку,
аудиту та економічного аналізу
Харківський інститут фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного університету

Федяй Г.С.

студентка
Харківський інститут фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного університету

У статті висвітлено різні визначення фінансової стійкості підприємства, розглянуто основні характеристики цього поняття і на їх основі сформульовано поняття «фінансова стійкість підприємства», що найбільш повно відображає його економічну сутність. Простежено вплив фінансової стійкості підприємства на результати його господарської діяльності. Визначено мету, завдання та функції фінансової стійкості підприємства. Поняття «фінансова стійкість підприємства» поширене у практиці, але єдиного однозначного поняття на даний час немає. Фінансова стійкість підприємства є головним відображенням його стану. Підприємство з надійним фінансовим станом дає змогу прискорювати ринкові перетворення, покращуючи економіку країни. У статті проведено аналіз теоретичних і концептуальних положень фінансової стійкості організацій, розглянуто спосіб її розрахунку. У статті визначено проблему, поставлене завдання, проаналізовано останні дослідження і публікації.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансова стійкість, ліквідність, прибутковість, платоспроможність.

В статье освещены различные определения финансовой устойчивости пред-

приятия, рассмотрены основные характеристики этого понятия и на их основе сформулировано понятие «финансовая устойчивость предприятия», которое наиболее полно отражает его экономическую сущность. Прослежено влияние финансовой устойчивости предприятия на результаты его хозяйственной деятельности. Определены цели, задачи и функции финансовой устойчивости предприятия. Понятие «финансовая устойчивость предприятия» имеет широкое распространение в практике, но единого однозначного понятия на сегодняшний день нет. Финансовая устойчивость предприятия является главным отражением его состояния. Предприятие с надежным финансовым состоянием позволяет ускорять рыночные преобразования, улучшая экономику страны. В статье проведен анализ теоретических и концептуальных положений финансовой устойчивости организаций, рассмотрен способ ее расчета. В статье определена проблема, поставлена задача, проанализированы последние исследования и публикации.

Ключевые слова: финансовое состояние, финансовая устойчивость, ликвидность, доходность, платежеспособность.

The article considers various definitions of "financial stability of an enterprise", considers the main characteristics of this concept and on their basis the concept of "financial stability of an enterprise" is formulated, most fully reflects its economic essence. The influence of the financial stability of the enterprise on the results of its economic activity is traced. The goals, objectives and functions of the financial stability of the enterprise. The concept of "financial stability of the enterprise" is widespread in practice, but today there is no single unambiguous concept. The concept of "financial stability of the enterprise" is widespread in practice but today there is no single unambiguous concept. There is no unambiguity of this concept, as some authors replace the concept of "financial stability of an enterprise" with the concept of "market stability" but I would like to note that the concept of "market stability" is broader and includes, in addition to financial stability, the stability of the price strategy of an enterprise the stability of the level of competitiveness of products manufactured by the enterprise, as well as the stability of economic relations and much more. Other authors-economists identify the concepts of "financial stability" with such concepts as solvency, financial independence, profitability and liquidity of the enterprise, in our opinion, this approach is the most accurate and most fully characterizes the concept of "financial stability of the enterprise". The financial stability of the enterprise is the main reflection of its condition. A company with a reliable financial condition allows accelerating market transformations, improving the country's economy. The article analyzes the theoretical and conceptual provisions of the financial stability of organizations, considers the method of its calculation. At the moment there are no universally accepted unambiguous criteria for assessing the financial stability of an enterprise and methodological issues of assessing financial stability are an actual subject of research by many economists. The article identifies the problem, the task, analyzes the latest research and publications.

Key words: financial condition, financial stability, liquidity, profitability, solvency.

Постановка проблеми. Нині фінансовий аналіз діяльності підприємства є важливим складовим елементом фінансового менеджменту, що являє собою механізм управління фінансами, в тому числі фінансами підприємства, у зв'язку з цим виникає необхідність у проведенні фінансового аналізу діяльності підприємства. Фінансовий аналіз діяльності підприємства дає змогу визначити, чи здатне підприємство забезпечувати платежами основні та оборотні фонди, тобто чи стійке підприємство з фінансового погляду.

Поняття «стійкість» має широке тлумачення і не містить єдиного трактування. Наприклад, у техніці стійкість визначається як властивість технічних систем зберігати значення режимних параметрів у зада-

них межах. У теорії музики – це властивість, що додає звуку або системі звуків сталість. В авіації стійкість характеризує здатність літака без втручання пілота зберігати заданий режим польоту. З погляду фінансів стійкість дає змогу дати оцінку стану підприємства, а також це спосіб дізнатися, наскільки рівень доходів перевищує рівень його витрат. Виходячи із прикладів, ми бачимо, що терміном «стійкість» користуються в різних сферах людської діяльності, які ми можемо тільки уявити, але, незважаючи на широкий діапазон понять, усі ці трактування об'єднує одне, а саме здатність системи зберігати поточний стан під час впливу зовнішніх чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання аналізу фінансової стійкості підприємств

завжди були об'єктом вивчення науковців. Значний внесок у вирішення цих проблем внесли такі відомі науковці, як: І.Т. Балабанов, Л.А. Лахтіонова, Г.В. Савицька, В.М. Родіонова, М.О. Федотова, О.Р. Кривицька, М.І. Баканов, В.І. Бариленко, І.А. Бланк, В.В. Бочаров, В.М. Родіонова, М.О. Федотова, М.Я. Коробов та багато інших.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні впливу фінансової стійкості підприємства на результати його господарської діяльності, в обґрунтуванні мети, завдання та функцій фінансової стійкості підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «фінансова стійкість підприємства» має поширення у практиці, але єдиного однозначного поняття натепер немає. Однозначність цього поняття відсутня, оскільки одні автори замінюють поняття «фінансова стійкість підприємства» на поняття «ринкова стійкість», але хотілося б відзначити, що поняття «ринкова стійкість» є більш широким і включає в себе, крім фінансової стійкості, стійкість цінової стратегії підприємства, стійкість рівня конкурентоспроможності виробленої підприємством продукції, а також стійкість господарських зв'язків і багато іншого. Інші автори-економісти ототожнюють поняття «фінансова стійкість» із такими поняттями, як платоспроможність, фінансова незалежність, прибутковість і ліквідність підприємства. На нашу думку, такий підхід є найбільш точним і найбільш повно характеризує поняття «фінансова стійкість підприємства».

Розглянемо поняття «фінансова стійкість» більш детально. У науковій літературі немає єдності думок щодо цього терміна. Якщо компанія може вільно розпоряджатися своїм капіталом, якщо у неї налагоджені бізнес-процеси і продажі йдуть вгору

або стабільні на тлі стагнуючого ринку, то така компанія вважається фінансово стійкою, а значить, платоспроможною, і з нею можна працювати.

Проведемо порівняльний аналіз авторського тлумачення терміна (табл. 1).

Можна помітити, що кожен автор має свою оригінальну думку щодо поняття «фінансова стійкість підприємства», і далеко не у всіх вона збігається. Як нам відомо, підприємство, що здатне платити за своїми зобов'язаннями, є платоспроможним, але далеко не всі автори згодні з тим, що саме цей показник відображає фінансову стійкість підприємства, адже платоспроможність характеризує потік грошових коштів, який, як правило, постійно змінюється.

Наприклад, В.В. Ковальов визначає фінансову стійкість як здатність відповідати за своїми довгостроковими зобов'язаннями, схоже визначення дає Л.Ш. Лозовський, роблячи акцент на структурі джерел фінансування [7]. С.Є. Кован, А.В. Севостьянов, А.В. Грачов вважають, що фінансова стійкість полягає в достатній частці власного капіталу, за допомогою якого підприємство здатне себе забезпечувати [4].

Г.В. Савицька [7] вважає, що стійкість підприємства полягає у здатності функціонувати, розвиватися й утримувати рівновагу своїх активів і пасивів у швидко змінюваному навколишньому середовищі. Схоже визначення дає й А.Н. Азріліян.

Фінансову стійкість підприємства в стабільному перевищенні доходів над витратами визначає Л.Г. Скамай.

А такі автори, як А.Д. Шеремет, ЄВ. Негашев, вважають, що стійке фінансове становище підприємства характеризується забезпеченістю запасів і витрат джерелами формування [3].

Таблиця 1

Авторське тлумачення фінансової стійкості

Автори	Тлумачення
Л.Г. Скамай	Фінансова стійкість відображає стабільне перевищення доходів над витратами
А.Н. Азріліян	Під фінансовою стійкістю розуміється «стабільність фінансового становища, що виражається в збалансованості фінансів, достатній ліквідності активів, наявності необхідних резервів»
С.Є. Кован	Економічна сутність фінансової стійкості полягає в забезпеченні стабільної платоспроможності за рахунок достатньої частки власного капіталу у складі джерел фінансування
А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфуллин, Є.В. Негашев	Стійке фінансове становище підприємства характеризує забезпеченість запасів і витрат джерелами формування, що визначають результати діяльності підприємства
Г.В. Савицька	Фінансова стійкість підприємства – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у швидко змінюваному внутрішньому та зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість
Л.Ш. Лозовський	Фінансова стійкість підприємства характеризується співвідношенням власних і позикових коштів із темпами накопичення власних коштів у результаті господарської діяльності, співвідношенням довгострокових і короткострокових зобов'язань
В.В. Ковальов	Трактує фінансову стійкість у довгостроковому і короткостроковому аспектах. Пов'язує сутність фінансової стійкості підприємства з оцінкою здатності відповідати за своїми довгостроковими фінансовими зобов'язаннями
А.В. Севостьянов, А.В. Грачов	Фінансову стійкість підприємства оцінюють забезпеченістю підприємства власними джерелами для подальшого зростання і розвитку

З усіх трактувань, наведених у таблиці, в нашому дослідженні ми схилиємося до визначення Л.Ш. Лозовського і В.В. Ковальова. На нашу думку, стійкість більшою мірою залежить від структури капіталу, а також від того, які джерела (довгострокові та/або короткострокові) залучені для фінансування необоротних активів.

Спираючись на поняття авторів і проведений термінологічний аналіз, можна виділити два концептуальних підходи:

1) фінансову стійкість характеризує структура капіталу, що дає змогу судити про фінансову залежність або незалежність підприємства;

2) фінансову стійкість визначають ризики фінансування постійних активів, маючи на увазі, що для фінансування необоротних активів не можна залучати короткострокові джерела. В іншому разі можна стверджувати, що зростає ризик банкрутства компанії.

Кожен підхід характеризується відповідними показниками. Для першого підходу – це показники структури капіталу, такі як коефіцієнт автономії, фінансового левериджу, маневреності власних коштів, покриття боргів власним капіталом тощо. Для другого підходу – це коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами, покриття необоротних активів, забезпеченості запасів власними обіговими коштами тощо [4].

На наш погляд, необхідно під час оцінки фінансової стійкості підприємства використовувати обидва концептуальні підходи. З цією метою і вводиться інтегральний показник, що включає всі відповідні коефіцієнти з урахуванням значущості кожного з них. Розрахунок будь-якого інтегрального показника можливий за формулою (1):

$$FC = \sum P_i \cdot \Delta C_i, \quad (1)$$

де FC – інтегральний показник фінансової стійкості; P_i – значущість i -го показника фінансової стійкості; ΔC_i – бал залежно від зміни i -го показника фінансової стійкості [3].

Для визначення значущості кожного показника доцільно залучити експертів, якими можуть бути фахівці фінансових служб підприємств, що функціонують у відповідній галузі. Також необхідно привласнити кожному показнику певний бал, величина якого може коливатися в межах від 1 до 3 залежно від вектора зміни і відповідності нормативним (рекомендованим) значенням.

Виходячи з вищезазначеного, можна визначити мету фінансової стійкості – своєчасне виявлення і ліквідування недоліків у фінансовій діяльності підприємства, а також у вже сформованій на певному підприємстві структурі активів і пасивів.

Для досягнення мети фінансової стійкості підприємства можна виділити низку таких завдань:

1) визначити ступінь фінансової стійкості;

2) виявити проблему невідповідності ступеня фінансової стійкості нормі, що характерна для аналізованого підприємства;

3) визначити причини, що викликали вищезазначене відхилення від норми;

4) спрогнозувати можливий ступінь фінансової стійкості підприємства, взявши за основу різні варіанти використання ресурсів підприємства, реальних умов його господарської діяльності, а також позикових коштів;

5) розробити низку заходів, що будуть спрямовані на підвищення фінансової стійкості підприємства, з метою більш ефективного використання фінансових ресурсів підприємства і, як наслідок, поліпшення фінансового стану підприємства.

Економічна сутність будь-якого поняття проявляється в його функціях. Ґрунтуючись на вище запропонованому визначенні фінансової стійкості підприємства, меті і відповідних завданнях, виділимо низку таких функцій фінансової стійкості підприємства:

1) рівновага, що полягає у збереженні фінансової рівноваги між майном, власним і позиковим капіталом;

2) висока кредитоспроможність, що проявляється в можливості своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за наявними зобов'язаннями перед своїми кредиторами;

3) висока рентабельність, що проявляється у забезпеченні стабільного розвитку підприємства шляхом збереження прибутку на відповідному рівні.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, фінансова стійкість характеризується оптимальною структурою джерел фінансування активів і ефективним використанням цих ресурсів, що підсилює фінансову незалежність підприємства.

Аналіз фінансової стійкості підприємства дає змогу відповісти на важливе запитання, наскільки правильно підприємство управляло своїми фінансовими ресурсами за аналізований період, а саме чи відповідав стан фінансових ресурсів вимогам ринку і потребам підприємства за певний період. Важливість цього питання підкріплена таким розумінням: недостатня фінансова стійкість може привести підприємство до неплатоспроможності і відсутності необхідних фінансових ресурсів для забезпечення процесу безперервного виробництва та розвитку підприємства, а абсолютна фінансова стійкість буде перешкоджати цьому розвитку.

Проведення фінансового аналізу діяльності підприємства дає змогу не тільки виявити проблеми та причини, а також завчасно продумати заходи щодо виходу підприємства з несприятливої (кризової) ситуації і реалізувати їх. Для забезпечення стабільності підприємства в сучасних умовах працівникам, а також управлінському персоналу необхідно вміти реально оцінювати стійкість фінансового стану як підприємства загалом, так і його наявних і потенційних контрагентів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Беспалов М.В. Фінансовий вісник: фінанси, податки, страхування, бухгалтерський облік. URL: <http://1-fin.ru/?id=613> (дата звернення: 21.10.2019).
2. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 117–128.
3. Гилязова Л.Р. Методика розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості на основі даних бухгалтерського балансу. *Молодий вчений*. 2012. №8. С. 91–93.
4. Грачов, А.В. Фінансова стійкість підприємства: аналіз, оцінка та управління: навчально-практичний посібник. М.: Справа і Сервіс, 2010. С. 65–85.
5. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку. *Фінанси України*, 2005, № 3. С. 138–146
6. Курочкін Д.В. Методи оцінки фінансової стійкості підприємства. *Сучасна економіка*. 2011. № 1. С. 107–112.
7. Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства: підручник. 6-е вид. М: ИНФРА-М, 2013. С. 378.

REFERENCES:

1. Bepalov M.V. Finansovy visnyk: finansy, podatky, strakhuvannia, bukhhalterskyi oblik. Available at: <http://1-fin.ru/?id=613> (accessed 21 October 2019).

2. Bilyk M.D. (2005) Sutnist i otsinka finansovoho stanu pidpriumstv [The essence and assessment of financial condition enterprises]. *Finansy Ukrainy*. no. 3. pp. 117–128.
3. Hyliazova L.R. (2012) Metodyka rozrakhunku intehralnogo pokaznyka finansovoi stiikosti na osnovi danykh bukhhalterskoho balansu [Methodology for calculating the integral indicator of financial stability on the basis of balance sheet data]. *Molodyi vchenyi*. no. 8. pp. 91–93.
4. Hrachov, A.V. (2010) Finansova stiikist pidpriumstva: analiz, otsinka ta upravlinnia: navchalno-praktychnyi posibnyk [Financial sustainability of an enterprise: analysis, evaluation and management]. M.: Sprava i Servis. pp. 65–85. (in Russian)
5. Kryvytzka O.R. (2005) Planuvannia prybutku pidpriumstva pry vyznachenni stratehii yoho rozvytku [Enterprise profit planning in determining the strategy for its development]. *Finansy Ukrainy*. no. 3. pp. 138–146.
6. Kurochkin D.V. (2011) Metody otsinky finansovoi stiikosti pidpriumstva [Methods of estimation of financial stability of the enterprise]. *Suchasna ekonomika*. no. 1. pp. 107–112.
7. Savytska H.V. (2013) Analiz hospodarskoi diialnosti pidpriumstva: pidruchnyk [Analysis of economic activity of the enterprise]. 6-e vyd. M: YNFRA-M.

Pienska Iryna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Public Finance
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

Tiurina Dina

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Accounting, Auditing and Economic Analysis
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

Fediai Ganna

Student
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

THE FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE AS A KEY CHARACTERISTIC OF THE FINANCIAL CONDITION

The purpose of the article. The purpose of the article is to determine the impact of the financial stability of the enterprise on the results of its economic activity, to justify the purpose, objectives and functions of financial stability of the enterprise.

Methodology. The authors examined the concept of “financial stability” in more detail. In the scientific literature there is no consensus on this term. If a company is free to manage its capital, if its business processes are streamlined and sales are up or stable against the backdrop of a stagnating market, then such a company is considered financially stable, which means it is solvent and you can work with it.

Based on the concepts of the authors and the terminological analysis, two conceptual approaches can be distinguished: financial stability is characterized by the capital structure, which makes it possible to judge financial dependence or independence of the company; financial stability is determined by the risks of financing fixed assets, bearing in mind that short-term loans cannot be attracted to finance non-current assets sources. Otherwise, it can be argued that the risk of bankruptcy of the company increases.

Results. Analysis of the financial stability of the company allows you to answer the important question: how well the company managed its financial resources for the analyzed period, namely: whether the state of financial resources to market requirements and the needs of the enterprise for a certain period. The importance of this issue is underpinned by the following understanding: Insufficient financial sustainability can lead to insolvency and, in the end, lack of the necessary financial resources to ensure the process of continuous production and development of the enterprise, and absolute financial sustainability will impede this development.

Conducting a financial analysis of the activity of the enterprise allows not only to identify problems and causes, but also to think ahead of time to take measures to exit the company from an unfavorable (crisis) situation and to implement them. In order to ensure the stability of the enterprise in modern conditions, employees, as well as management personnel, it is necessary to be able to really assess the stability of the financial condition of the enterprise as a whole, as well as its existing and potential counterparties.

Practical implications. In modern conditions financial stability is characterized by the optimal structure of sources of financing assets and the efficient use of these resources, reinforcing financial independence of the enterprise.

Value/originality. In our work we considered the concept of “financial stability” as a key characteristic of the financial condition. We will conduct a comparative analysis of the author’s interpretation of the term, highlighted two conceptual approaches to the definition, considered the goal of financial stability, objectives and functions.